

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:51
sssjournal.com

pp.6793-6800
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 05/10/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/12/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.12.2019

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZEL ALAN VE PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN ALGILARI

PERCEPTIONS OF THE PRE-SERVICE TEACHERS TOWARDS SPECIAL FIELD AND PEDAGOGICAL FORMATION TRAININGS

Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzincan/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7830-4763>

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1909>

Reference : Özbaş, M. (2019). “Öğretmen Adaylarının Özel Alan ve Pedagojik Formasyon Eğitimlerine İlişkin Algıları”, International Social Sciences Studies Journal, 5(51): 6793-6800.

ÖZ

Bu araştırma ile öğretmen adaylarının özel alan ve pedagojik formasyon eğitimi süreçlerinde nasıl yetiştirildiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öğretmen adaylarının hem özel alan hem de pedagojik formasyon eğitimlerinin hangi yönde gerçekleştirildiği; onların algılarına göre saptanmaya çalışılmıştır. Özel alan ve pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin öğretim uygulamalarında, öğretmen adaylarının tasarım yeterliklerinin ne derece geliştirildiğinin kuram-uygulama bütünlüğünde ortaya konulamaması; en önemli öğretmen yetiştirme problemlerinden biridir. Bu nedenle bu çalışmada, öğretmenlik mesleğinin temellerini oluşturan ve genel olarak, yükseköğrenime dayalı olarak gerçekleştirilen “özel alan” ve “pedagojik formasyon” uygulamalarının araştırılması hedeflenmiştir. Araştırmanın evrenini 2016 Yılı’nda Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi’nde pedagojik formasyon öğrenimi gören 754 öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise 754 öğretmen adayından, araştırmaya katılan 455 öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde, konuyla ilgili alanyazın taraması yapılmış; taslak bir ölçek bir formu oluşturulmuştur. Kapsam geçerliliği düzeyinin saptanabilmesi amacıyla uzman görüş ve eleştirilerine başvurulmuştur. Ayrıca taslak formun yapı geçerliliği ile güvenilirlik düzeylerinin belirlenmesi için 116 öğretmen adayının katıldığı ön uygulamaya gidilmiştir. Ön uygulama sonucu ölçeğin iki faktörlü ve faktörlerce açıklanan toplam varyansın %48.552 olduğu saptanmıştır. Ölçek faktörlerinin güvenilirlik katsayıları ise 1. faktör için .935, 2. faktör için ise .901 bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları, özel alan eğitimleriyle birlikte aldıkları genel kültür eğitiminin; oldukça yetersiz olduğu algılarına sahiptir. Öğretmen adayları; pedagojik formasyon sürecinde, sosyo-pedagojik destek uygulamalarının yetersizliğini vurgulamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, pedagojik formasyon eğitimi, öğretmen adaylarına etkili tasarım yeterlikleri kazandırabilecek uygulama gücüne sahip değildir.

Anahtar Kelimeler: Özel Alan Eğitimi, Genel Kültür, Pedagojik Formasyon Eğitimi, Sosyo-Pedagojik Destek, Öğretim Tasarımı.

ABSTRACT

In this research, how pre-service teachers were trained during the special field and pedagogical formation training processes was aimed to be revealed. In accordance with this purpose, on what direction pre-service teachers fulfilled both special field and pedagogical formation trainings was tried to be determined according to their perceptions. In educational implementations related to special field and pedagogical formation, not revealing to what extent design competences of the pre-service teachers could be developed in theory-practice integrity has been one of the most important problems of teacher training. For that reason, in this study, “special field” and “pedagogical formation” implementations fulfilled as depending upon the higher education creating the basis for teaching profession was aimed to be investigated. The research population included 754 pre-service teachers having pedagogical formation training in Erzincan Binali Yıldırım University in 2016.

¹ Bu çalışmanın bir bölümü 19-21 Ekim 2017 Tarihlerinde Ankara’da yapılan EYFOR 8. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumunda bildiri olarak sunulmuştur.

And the study sample included 455 out of 754 pre-service teachers who participated into the research. During the process of developing the research scale, relevant literature was revised, and a draft scale form was created. For determining the content validity level, views and criticisms of the specialists were asked. Furthermore, a pre-implementation with the participation of 116 pre-service teachers was carried out in order to determine the content validity and reliability levels of the draft form. As result of the pre-implementation, it was found that the scale had two factors, and the total variance explained by the factors was 48.552%. Reliability coefficient of the scale factors was determined to be .935 for the 1st factor and to be .901 for the 2nd factor. According to the research findings, the pre-service had the perception that general culture training they had together with the special field training was fairly inadequate. The pre-service teachers emphasized the inadequacy of socio-pedagogical support implementations during the pedagogical formation training. According to the research results, pedagogical formation training had no strength of providing the pre-service teachers acquire efficient design competences.

Key Words: Special Field Training, General Culture, Pedagogical Formation Training, Socio-Pedagogical Support, Teaching Design.

1. GİRİŞ

Demokratik bir eğitim sisteminin en önemli performans göstergelerinin başında yönetim ve öğretim hizmetlerinin nitelik, etkililik ve verimliliğine ilişkin uygulamalar gelmektedir. Eğitim sisteminin yönetimi, eğitime ayrılan insan ve madde kaynaklarının amaçlara yönlendirilmesi, eğitime ilişkin politika ve kararların alınıp uygulanması, yönetim süreçlerinin gerçekleştirilmesiyle ilgili iş ve eylemleri içermektedir. Okul yönetimi, okul tür ve kademelerine göre okulların amaç ve işlevlerinin gerçekleştirilmesi için kaynakların sağlanması, kullanımı; özellikle insan kaynaklarının örgütlenme, planlama, eşgüdümleme ve denetimi doğrultusundaki eylemleri içeren yönetsel uygulamalar bütünüdür (Özbaş, 2019; Şişman, 2016). Öğretim hizmetleri ise eğitim ve okul yönetiminin eşgüdümünde, okul tür ve kademelerine göre, öğretimin amaçlara, ulusal ve evrensel değerlere, öğrencilerin ihtiyaç ve ilgilerine karşılık verecek şekilde gerçekleştirilmesidir.

Öğretim hizmetleri bazında, branşlara göre, nitelikli öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için öğretmen adaylarının gerekli hizmet öncesi akademik yetiştirme, hizmet içi mesleki sosyalleşme etkinlikleri büyük önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının hizmet öncesi akademik yetiştirme süreçleri daha çok üniversite öğrenimleri sürecinde gerçekleşmekte; özel alan ve pedagojik formasyon eğitimleri olarak anılmaktadır. Bu bağlamda, ayrıca öğretmen adaylarının üniversite öğrenimleri süresince genel kültür yeterlikleri açısından da etkili bir donanımına sahip olacak şekilde yetiştirilmeleri büyük önem taşımaktadır. Hem özel alan ve pedagojik formasyon hem de genel kültür yeterlikleri açısından etkili beceriler kazandırılan öğretmen adayları her yönden öğretmenlik mesleğine hazır hale getirilmektedirler. Her üç yeterlik alanının büyük önem taşıdığı öğretmenlik; ayrıca öğretmenlerin çok yönlü sosyalleşmelerinin gerekli olduğu bir meslektir. Bu bağlamda, öğretmen adayları, atama öncesi mesleğe hazırlanmak açısından hizmet öncesi mesleki sosyalleşme, atandıktan sonra ise örgütsel sosyalleşme süreçleriyle sosyalleşmeye ilişkin çok yönlü yetkinlikler kazanmaktadırlar (Uğurlu, Kırıl ve Aksoy, 2011).

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de öğretmen yetiştirme uygulamaları; öğretmen adaylarının üniversite öğrenimleri süresince ve üniversite mezuniyetlerinden sonra olmak üzere; genel olarak iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan en yaygın olanı, üniversitelerin eğitim fakültelerince sağlanmaktadır. Bu uygulama, daha çok hizmet öncesi eğitim bağlamında değerlendirilmektedir. Üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adayları, mezuniyet süreçlerinden sonra; doğrudan ülke genelinde yapılan yazılı ve sözlü sınavlara katılıp başarılı olduktan sonra, adaylık eğitimine tabi olmaktadır. Yazılı sınavlarda, öğretmen adayları; daha çok kuramsal yeterliklerini kanıtlamak durumundadırlar. Sözlü sınavlarda ise adaylar hem kuramsal hem de uygulama yeterliklerini beceriye dönüştürmek zorundadır. Bütün bu sınavlar; çoğunlukla öğretmen adaylarının üniversite öğrenimleri sürecinde edindikleri, hizmet öncesi mesleki yeterliklerini kanıtlamaları maksadını taşımaktadır. Öğretmen yetiştirme uygulamalarından ikincisi, eğitim fakültelerinin dışında, diğer fakültelerden mezun olan ya da mezun olma sürecinde bulunan öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine ek olarak aldıkları pedagojik formasyon eğitimleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu uygulama; daha çok bir öğretim yılı kadar sürmektedir. Pedagojik formasyon eğitimini başarıyla tamamlayan öğretmen adayları, eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarıyla aynı haklara sahip olmaktadır. Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adayları da eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adayları gibi KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) ile atanmalarına esas branşlarından sözlü ya da mülakat sınavlarına tabi tutulmaktadır.

Öğretmen adaylarının hem eğitim fakülteleri ve hem de diğer fakültelerden mezun olduktan sonra ya da mezun olma süreçlerinde aldıkları pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin akademik yetiştirme uygulamalarının amaçlara hangi yönde hizmet ettiğinin nesnel ölçütlerle belirlenmesi zorunluluğu; Türk eğitim sisteminin; temel problem alanlarından biridir. Öğretmen yetiştirme uygulamaları, yönetsel yetki ve sorumluluklar açısından, eğitim yönetimi bilim alanının; genel parametreleri dikkate alınarak gerçekleştirilmek durumundadır (Şişman, 2016; Yılmaz, 2016). Eğitim yönetimi hem eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme süreç ve uygulamaları hakkında hem de pedagojik formasyon uygulamalarıyla ilgili faaliyetlere ilişkin olarak, hesap verebilir ve denetlenebilir eylemler sergilemek zorundadır. Öğretmen yetiştirme uygulamalarının, Türkiye'nin ulusal hedef ve normlarıyla bağlı bulunduğu uluslararası eğitim örgütlerinin akreditasyon ölçütleriyle uyumlu bir yapıda olması gerekir. Öğretmen yetiştirme faaliyetlerinin örgütlenmesi sürecinde, ulusal ve evrensel ölçütlerin uyumlaştırılmasına çalışılması önemlidir.

Demokratik bir eğitim sisteminin en önemli iki temel ögesinden biri yöneticilik; diğeri ise öğretmenliktir. Öğretmenlik, birçok yönden çok farklı yeterlikler gerektiren bir mesleki gelişim alanıdır. Öğretmenlerin, öncelikle branşlarına göre sahip oldukları kuramsal bilgileri, mesleki beceriye aktarabilecek yeterliklerle işe başlamaları gerekir. Öğretmenlerin görevlerini gerçekleştirme sürecinde, kuram-uygulama bütünlüğünü; yeterince sağlayıp sağlayamayacaklarına dair belirsizlikler; onlarda birçok kaygılar yaratmaktadır (Saban, Korkmaz ve Akbaşı, 2004). Öğretmenlik mesleği, bütün ülkeler açısından, toplumsal gelişme ve kalkınmanın en önemli itici güçlerinden biridir. Bu nedenle öğretmenlerin hem toplumun değişen talep ve gereksinimleri hem de mesleğin gelişmeyi zorlayıcı özelliklerinden dolayı sürekli yenilik çabası içinde bulunmaları gerekir.

Dünyanın her yerinde, öğretmen eğitimi, öğretmen yetiştirme süreçleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin uygulamalar, eğitim sistemlerinin en önemli problem alanları arasında algılanmaktadır. Öğretmenlerin özel alan eğitimleriyle birlikte pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin yetiştirme süreçlerinin toplumsal beklentilere, çağın gereklerine, mesleğin standartlarına uygun olması beklenir. Demokratik eğitim sistemlerinde, öğretmenlik mesleğine ilişkin güncel uygulama ve anlayışların uluslararası akreditasyon koşullarını da karşılaması gerekmektedir (Kısakürek, 2009; Wolhuter, 2015).

Öğretmenlerin toplumsal kalkınmaya her açıdan çok yönlü katkılar sağlayabilecek yeterliklerle donanık olmaları zorunludur. Öğretmen adaylarının yetiştirme süreçlerinde, öğretmenlik mesleğinin 3 temel yeterlik alanı olan "genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyon" eğitimleri açısından çok yönlü bir şekilde yetiştirilmeleri sağlanmalıdır. Öğretmen adaylarının akademik yetiştirme uygulamalarıyla göreve başladıktan sonra mesleki sosyalleşmelerini içeren gelişim aşamalarında üniversitelerle Milli Eğitim Bakanlığı'nın etkili işbirliği ve eşgüdümlü çabaları büyük önem taşımaktadır.

Ulusal ve uluslararası gelişmelerle toplumsal talep ve değişimler dikkate alınarak, Türkiye'nin etkili öğretmen yetiştirme stratejileriyle uyumsuzluk yaratan öğretmen yetiştirme problemlerinin süreç odaklı yönetim yaklaşımıyla saptanarak ortaya konulması gerekir. Üniversitelerle Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki işbirlikleri ve uygulamalar, stratejik bir eğitim planlamasına dayalı olmak zorundadır. İşbirliği bağlamında, genel problem alanları; daha çok fakülte-okul etkileşimine yönelik engellerdir. Etkili fakülte-okul işbirliğini engelleyen uygulamaların ise eşgüdümsüzlük, etkileşim fırsatlarından kaçınma ve uygun işbirliği olanaklarının yaratılmaması şeklinde algılanması mümkündür. Üniversitelerle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim örgütleri arasındaki işbirliğinin, öğretmenlik uygulama pratikleri açısından, gerekli eşgüdümün sağlanması çabalarını destekleyecek şekilde örgütlenmesi ve eylemlerin süreç odaklı bir anlayışla denetlenmesi gerekir.

2. AMAÇ

Türkiye'de, eğitim fakülteleriyle birlikte pedagojik formasyon uygulamalarının aracılık ettiği öğretmen yetiştirme yaklaşımlarının etkililik düzeylerinin hangi yönde ortaya çıktığının nesnel ölçüt ve verilerle saptanması; Türk eğitim sistemi açısından hayati öneme sahiptir. Öğretmen yetiştirme uygulamalarının, Türkiye'nin ulaşmak istediği öğretmenlik mesleğine ilişkin standart, nitelik ve yeterliklere, eğitim sisteminin amaçlarına ne düzeyde hizmet ettiği, geniş kapsamlı araştırmalara konu edinilmek durumundadır. Öğretmen yetiştirme sistemi için gerekli olan kuram-uygulama bütünlüğünün sağlanması; bu doğrultuda ortaya çıkacak ihtiyaçların belirlenerek karşılanması için gerekli araştırma çabalarının desteklenmesi önemlidir. Öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili karar verme, planlama, örgütlenme, iletişim, eşgüdümleme, denetim ile bütçeleme süreçlerinin; Türkiye genelinde yapılan araştırma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması önemli bir yönetsel gerekliliktir. Bu nedenle bu araştırmada, eğitim fakültelerinin pedagojik formasyon eğitimi aracılığıyla öğretmen yetiştirme

uygulamalarına hangi yönde etkide bulunduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırma problemi aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- Öğretmen adaylarının özel alan ve pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin algıları nelerdir? Öğretmen adaylarının algıları arasında, kişisel değişkenlerine göre farklılık var mıdır?

3. YÖNTEM

“Öğretmen Adayları Akademik Öğrenim Süreçleri Araştırması”, ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının üniversite öğrenimleri sürecinde aldıkları özel alan ile pedagojik formasyon eğitimlerinin hangi yönde ve nasıl bir performansa sahip olduğunun betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2016 Yılında, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi’nde pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2016 Yılında, Erzincan Binali Üniversitesi’nde pedagojik formasyon öğrenimlerini sürdüren 754 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise araştırma uygulamasının yapıldığı süreçte, öğrenimlerine tam zamanlı devam eden 455 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Evrene göre, araştırmaya katılım oranı: $455/754=0.60344$; yani % 60.34’tür. Araştırmada kullanılan “Öğretmen Adaylarının Özel Alan ve Pedagojik Formasyon Eğitimlerine İlişkin Algıları Ölçeği” araştırmacı tarafından çok yönlü bir anlayışla geliştirilmiştir. Araştırma ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde; öncelikle konuya ilişkin geniş kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmıştır. Ardından pedagojik formasyon eğitimi uygulamaları yoluyla öğretmen yetiştirme yaklaşımlarını içeren yasal ve yönetsel metinler incelenmiştir. Daha sonra, taslak formda, öğretmen adaylarının üniversite öğrenimleri süresince akademik yetiştirme uygulamalarını kapsayan maddelere yer verilmiştir.

Taslak ölçek formu kuramsal olarak, 2 faktörlü olarak hazırlanmıştır. Faktörler, alan eğitimi ya da özel alan öğrenimi ile pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin içerikler dikkate alınarak belirlenmiştir. Özel alan eğitimine ilişkin faktör içeriğinde, öğretmen adaylarının üniversitelerinde aldıkları genel kültür eğitimine ilişkin maddeler de yer almıştır. Taslak formun pedagojik formasyon eğitimi faktöründe ise pedagojik formasyon eğitiminin genel özellikleri, öğretim tasarımıyla ilişkin yeterliklerin kazandırılmasını içeren maddelerle sosyo-pedagojik destek uygulamalarının neler olduğuyla ilgili maddeler yer almıştır. Formun kapsam geçerliği açısından değerlendirilmesi amacıyla uzman ve akademisyenlerden oluşan bilim insanlarınınca incelenmesi sağlanmıştır. İlgili bilim insanlarının inceleme, eleştiri ve değerlendirmeleri sonucu, ölçeğin taslak formunda yer alan 43 maddeden amaca uygun olmadığı belirtilen 7’si taslak formdan çıkarılmıştır.

Kapsam geçerliği durumuyla ilgili işlemlerden sonra, taslak form ölçeğinin yapı geçerliği ile güvenilirlik düzeylerinin hangi yönde olduğunun ortaya konulabilmesi amacıyla farklı branşlardan 116 öğretmen adayının katıldığı ön uygulamaya gidilmiştir. Ön uygulama verileri üzerinde, faktör analizi yapıp yapılamayacağını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) istatistiği uygulanmıştır. Bu istatistiksel analiz sonucu .060’ın üzerinde olması önerilen KMO değerinin (Tavşançıl, 2010) .928 olduğu saptanmıştır. Böylece ön uygulama verileri üzerinde faktör analizi uygulanabileceği saptanmıştır. KMO analizinden sonra, ayrıca faktör analizleri yapılmış ve verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği belirlenmiştir. Ön uygulama verileri üzerinde, faktör yapı ya da yapılarını saptamak için, Temel Bileşenler Analizi ile Varimax Dik Döndürme yöntemi uygulanmıştır. Bu analizler sonucu ise ölçeğin kuramsal çerçevesinde yer alan faktörlerinde yer almayan 3 madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekteki madde sayısı, 36’dan 33’e indirilmiştir. Ölçeğin “pedagojik formasyon eğitimi faktöründe” 15, “özel alan eğitimi faktöründe” ise 18 madde yer almıştır. **Tablo 1’de** ölçeğin faktörlerine ait açıklanan varyans oranlarıyla Cronbach Alpha katsayılarına yer verilmiştir.

İki faktörlü olarak hazırlanan ölçekte, 5’li Likert dereceleme yaklaşımı uygulanmıştır. Ölçeğin betimsel verilerinin analizinde, aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (ss) değerlerinden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin 2’li karşılaştırmalarında, t-testi; 2’den fazla değişkene ilişkin karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarının anlamlı çıktığı durumlarda ise çoklu istatistiksel karşılaştırmalar yapılmıştır. Anlamlılık düzeyleri ile bulguların yorumlanmasında .05 değeri dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Öğretmen Adayları Akademik Öğrenim Süreçleri Araştırma Ölçeği Faktör Varyansları ve Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Faktör	Açıklanan Varyans %	Cronbach Alpha
Özel Alan	22.741	.901
Pedagojik Formasyon Eğitimi Eğitimi	25.811	.935

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmadan elde edilen bulgular, öncelikle betimsel istatistiksel işlemler yapılarak yorumlanmıştır. **Tablo 2’de** öğretmen adaylarının pedagojik formasyon ve özel alan eğitimlerine ilişkin olarak algıladıkları performans ortalamaları yer almıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları, özel alan eğitimlerinin gerçekleştirildiği üniversite öğrenim süreçlerini, genel olarak pedagojik formasyon eğitimlerinden (\bar{X} =3.42) daha düşük bir performansta (\bar{X} =2.93) algılamaktadırlar. Bu bulgu, öğretmen adaylarının özel alan eğitimlerini aldıkları, üniversitelerindeki lisans öğrenimlerini yetersiz bir performansta gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Bu bulguda, öğretmen adaylarının özel alan eğitimi sürecinde ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde, yeterli derecede öğrenim hizmetleri alamamalarının da önemli bir etken olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Özel Alan ve Pedagojik Formasyon Eğitimlerinin Performansına İlişkin Algıları (N=455)

Faktör	Aritmetik Ortalama	SS
Özel Alan Eğitimi	2.93	1.135
Pedagojik Formasyon Eğitimi	3.42	1.048

Öğretmen adayları, genel olarak bir öğretim yılı gibi oldukça kısıtlı bir zaman diliminde gerçekleştirilen pedagojik formasyon eğitimini (=3.42); özel alan eğitimlerine (=2.93) göre daha yüksek bir performans düzeyinde ve başarılı olarak algılamaktadırlar. Öğretmen adaylarının özel alan eğitimleri, pedagojik formasyon eğitimlerine göre çok daha geniş bir zaman sürecine sahiptir. Özel alan eğitimi, lisans düzeyinde ve en az 4 öğretim yılına yayılan uzun bir zaman diliminde gerçekleştirilmektedir. Buna rağmen öğretmen adayları pedagojik formasyon eğitimine ilişkin süreçlerin uygulama performansını daha üst düzeyde başarılı olarak değerlendirmektedirler. Bu durumun nedeni, pedagojik formasyon eğitiminin, tamamen öğretmenlik mesleğine odaklanması olabilir. Ayrıca öğretmen adaylarının, pedagojik formasyon eğitimine, bireysel tercihlerine göre, isteyerek ve gönüllülük esasına dayalı bir şekilde kaydolup devam etmeleri de bu durumda etkili bir değişken olarak değerlendirilebilir.

Eğitim fakülteleri dışında, çoğunlukla fen edebiyat fakültesi mezunlarının devam ettiği pedagojik formasyon eğitimi, adayların öğretmenlik mesleğini içselleştirmeleri ve kendileri için mutlu bir gelecek umutlarıyla tercih ettikleri bir öğrenim sürecidir. **Tablo 3’te** öğretmen adaylarının özel alan eğitimlerinin performansına ilişkin algıları verilmiştir. Öğretmen adayları; genel olarak yüksek öğrenimleri süresince aldıkları özel alan eğitimlerinin yeterlik derecesini (=2.93) “orta” düzeyde yeterli görmektedirler. Bu oran “düşük orta” düzeyde bir performansa işaret etmektedir. Bu bulgu, pedagojik formasyon sürecine göre daha düşük bir başarı algısına işaret etmektedir. Bu bulguyu, öğretmen adaylarının özel alan öğrenim süreçlerini beklentilerine göre düşük bir performans düzeyinde değerlendirmeleri ortaya çıkarmış olabilir. Ayrıca bu bulguya, öğretmen adaylarının özel alan eğitimlerinin; öğretim ihtiyaçları başta olmak üzere, diğer beklentilerine cevap verememesi de yol açmış olabilir. Öğretmen adaylarının bu faktörde en yüksek performans algıları, “öğretim elemanlarının iletişim yeterliklerine (\bar{X} =3.23)” ilişkindir. Bu bulgu, en yüksek algı bile olsa orta seçeneğinde bir orandır. Öğretim elemanlarının alan bilgilerini kazandırma yeterlikleri (\bar{X} =3.19) ile bransa ait eğitim imkânlarının kullanımını etkileme (\bar{X} =3.17) düzeyleri de hemen hemen aynı düzeylerde ve benzer etkenlere ilişkindir. Sınıf içi etkinliklere eşit katılım imkânları sağlanması (\bar{X} =3.11) ve öğrencilere kendileriyle ilgili kararlarda eşit söz hakkı verilmesi (=3.07) bu boyutta diğerlerine göre belli bir oranda memnuniyet yaratan etkenlerdir. Ancak “alanın eğitim imkânlarının uluslararası akreditasyon koşullarını karşılaması (\bar{X} =2.76) ile üniversitenin eğitim imkânlarının diğer üniversitelerle aynı olması (\bar{X} =2.75) yetersiz performans göstergelerindedir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının daha çok gelişmekte olan üniversitelerde öğrenim gördüklerine işaret etmektedir. Eğitim imkânlarının üniversiteler arasında eşit dağıtılması (=2.57); oldukça düşük ve “az” düzeyinde bir performans göstergesidir. Bu algı, üniversiteler arasında önemli imkânsal farklılıklara vurgu yapmaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Özel Alan Eğitimlerinin Performansına İlişkin Algıları (N=455)

Maddeler	Art.Or.	SS
1.Öğretim elemanlarının iletişimi saygı ve güven doludur.	3.23	1.21
2.Öğretim elemanları alana ilişkin bilgileri kazandıracak yeterliklere sahiptir.	3.19	1.08
3.Alanın öğretim elemanları branşa ait eğitim imkânlarının kullanımını etkiler.	3.17	1.09
4.Sınıf içi etkinliklere eşit katılım imkânı sağlanır.	3.11	1.18
5.Öğrencilere kendileriyle ilgili kararlarda eşit katılım ve söz hakkı verilir.	3.07	1.24
6. Alanının eğitim hizmetleri uluslararası akreditasyon koşullarını karşılar.	2.76	1.09
Öğrenim alanına ait eğitim imkânları diğer üniversitelerle aynıdır.	2.75	1.21
8. Eğitim yönetimi, üniversiteler arasında eğitim imkânlarını eşit dağıtır.	2.57	1.02
9. Sosyo-psikolojik sorunlarının çözümüne ilişkin hizmetler yeterlidir.	2.42	1.16

Öğretmen adaylarının sosyo-psikolojik sorunlarının çözümüne ilişkin hizmetlerin yetersizliği ($\bar{X} = 2.42$) bu araştırmanın en düşük performans algısına işaret etmektedir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının alan eğitimleri süresince öğrenci kişilik hizmetlerinden ihtiyaçları doğrultusunda yararlanamadıklarının göstergesidir. **Tablo 4'te** öğretmen adaylarının pedagojik formasyon eğitimlerinin hangi düzeyde bir performansa sahip olduğuna dair algıları yer almaktadır. Öğretmen adaylarının pedagojik formasyon eğitimi süreçlerini ortalama olarak ($\bar{X} = 3.42$) “çok” seçeneğinde başarılı buldukları görülmektedir. Bu oran öğretmen adaylarının pedagojik formasyon eğitimine ilişkin performanslarını tam anlamıyla yeterli olmasa bile olumlu bir düzeyde değerlendirildiklerini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, aynı zamanda pedagojik formasyon eğitiminin öğretmen adaylarına öğretim tasarımıyla ilgili beceri ve yeterlikler kazandırmak açısından gerekli bir süreç olduğunu da kanıtlamaktadır. Pedagojik formasyon sürecine ilişkin en yüksek performans “öğretim elemanlarının etkili zaman yönetimi ($\bar{X} = 3.78$)” konusundadır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Pedagojik Formasyon Eğitimlerinin Yeterlilik Düzeyine İlişkin Algıları (N=455)

Maddeler	\bar{X}	SS
10.Öğretim elemanları zamanı etkili kullanmaktadır.	3.78	.99
11.Öğretim elemanlarının akademik becerileri öğretimi olumlu etkilemektedir.	3.65	1.03
12.Örgün öğretim süreci öğretmenlik becerilerimi olumlu etkilemektedir.	3.60	1.04
13.Pedagojik formasyon eğitimi öğretmenlik mesleğinin başarılarını artırır.	3.49	1.08
14.Pedagojik formasyon eğitimi, kuram-uygulama becerisi kazandırır.	3.44	1.02
15.Pedagojik formasyon programı etkili öğretim liderliği edindirir.	3.42	.96
16.Tasarım yeterlikleri kazandıracak sosyo-pedagojik destek yeterlidir.	3.19	1.00
17.Öğretim tasarımı, öğrenci özelliklerine uygundur.	3.18	1.08

Katılımcılar, diğer etkinliklere göre, en başarılı işin öğretim zamanının etkili kullanımı olduğunu belirtmektedirler. Öğretim elemanlarının akademik becerilerinin öğretimi olumlu etkilediği ($\bar{X} = 3.65$) de pedagojik formasyon sürecinde başarılı bulunan performans etkinliklerinden biridir. Öğretmen adaylarının örgün öğretim sürecinin, öğretmenlik becerilerinde olumlu etkiler yarattığına ($\bar{X} = 3.60$) ilişkin yüksek oranlı görüş ortalamaları da bu araştırma sürecinde önemli bir bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğinin başarılarını artırıcı bir etki yaratır ($\bar{X} = 3.49$) algısı da öğretmen adaylarına göre mesleğe önemli katkılar sağlayabilecek performans göstergeleri arasındadır.

Pedagojik formasyon eğitiminin katılımcılara, kuram-uygulama bütünlüğünde beceriler kazandırması ($\bar{X} = 3.44$) ile öğretim liderliği edindirmesi ($\bar{X} = 3.42$) performansları da bu faktörde “nispeten” başarılı sayılabilecek; ancak yetersiz olduğu da ifade edilebilecek performans bulgularıdır. Bu faktörün genel ortalamasından daha düşük performans bulguları ise öğretmen adaylarına öğretim tasarımı (öğrencilerde öğrenmelerini sağlayacak süreç ve yeterliklerin yaratılması-öğretimin gerçekleştirilmesi) kazandıracak sosyo-pedagojik ($\bar{X} = 3.19$) desteğin sağlanamamasına ilişkindir. Bu bulgu, pedagojik formasyon eğitimine ilişkin süreçlerde işbirlikli ve ekip anlayışıyla öğretimin gerçekleşememe oranına işaret etmektedir. Öğretim tasarımının öğretmen adaylarının özelliklerine uygun olamaması ($\bar{X} = 3.18$) da etkili öğrenme öğretme yaşantılarına ilişkin yetersiz performans göstergelerinin varlığıyla ilgilidir.

Tablo 5'te öğretmen adaylarının özel alan eğitimlerine ilişki görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırması yapılmıştır. Yapılan t-testi sonucu, kız öğrencilerin ($\bar{X} = 3.00$) özel eğitimlerini erkek öğrencilerden ($\bar{X} = 2.83$) daha yüksek performansta değerlendirdikleri görülmesine rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Analizler t-değerine (1.582) ait olasılığın ($p = .256$) seçilen anlamlılık oranından ($p > .05$) daha büyük olduğunu [$t(453) = 1.582, p > .05$] ortaya çıkarmıştır. Bu

bulgu hem kız hem de erkek öğretmen adaylarının üniversitelerinde “orta” düzeyde bir özel eğitimi aldıklarını göstermektedir. Bu oran öğretmen yetiştirme sürecinde, nitelikli öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek bir performans göstergesi değildir.

Tablo 5. Kız ve Erkek Öğrencilerin Özel Alan Eğitimlerinin Performansına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Lise Türü	N	\bar{X}	SS	df	t	p
Meslek Lisesi	251	3.00	1.13	453	1.582	.256
Genel Lise	204	2.83	1.08			

$p < .05^*$

Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre pedagojik formasyon eğitimlerinin performansına ilişkin algılarının karşılaştırıldığı t-testi analizleri, algılar arasında istatistiksel bir farklılık olmadığını ortaya çıkarmıştır. Ancak özel alan öğretim süreçlerinde olduğu gibi kız öğretmen adaylarının algıları ortalaması ($\bar{X} = 3,46$) erkek öğretmen adaylarından ($\bar{X} = 3,37$) daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının özel alan öğretim uygulamalarının performansına ilişkin algılarının mezun oldukları ortaöğretim okul türüne göre karşılaştırılmasının yapıldığı Anova verileri Tablo 6’da sunulmuştur. Yapılan istatistiksel analizler doğrultusunda, öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim okul türü değişkeninin, onların özel alan eğitimlerine ilişkin algıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmadığı saptanmıştır. Bu bulguya, algıların; genel olarak birbirine benzer ve yetersiz düzeyde ortaya çıkması yol açmış olabilir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Özel Alan Eğitimlerine İlişkin Algılarının Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Lise Türü	N	\bar{X}		KT	sd	KO	F	p
Meslek Lisesi	129	2.91	GA	2.462	2	24.594	0.971	.564
Genel Lise	262	2.95	Gİ	628.424	452	1.270		
Anadolu Lisesi	64	2.92	Toplam	630.886	454			
TOPLAM	455	2.93						

$p < .05^*$

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre, pedagojik formasyon eğitimine ilişkin algılarının karşılaştırılması amacıyla Kruskal Wallis H-testi yapılmıştır. Analizler sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmadığı ortaya çıkmıştır. Farklı lise türlerinden mezun olan adayların, pedagojik formasyon eğitimleri için benzer algı ve aritmetik ortalamalara sahip oldukları saptanmıştır. Öğretmen adaylarının anne ve baba öğrenim durumlarıyla anne, baba mesleği ve ailelerinin gelir düzeyi değişkenlerine göre de özel alan ve pedagojik formasyon eğitimlerinin performanslarına ilişkin algıları arasında anlamlı, istatistiksel farklılıklar bulunmadığı görülmüştür.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının akademik yetiştirme süreçleri içerisinde, lisans öğrenimlerinin; ayırt edici bir yeri vardır. Etkili öğretmen yetiştirme sistemleri, hizmet öncesinde öğretmen adaylarına, kazandırılacak en önemli yeterlikleri lisans eğitimleri süresince edindirebilmek için, hayati öneme sahip stratejiler geliştirmektedirler. Bu araştırma sonuçları ile pedagojik formasyon eğitiminin, öğretmen yetiştirme uygulamalarında önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Öğretmen adayları, zaman açısından, çok yetersiz bir sürece sahip olmasına rağmen pedagojik formasyon eğitiminin, mesleki yeterlikler kazandırmada, özel alan eğitime göre, daha etkili sonuçlar yarattığını vurgulamaktadırlar. Öğretmen adayları, özel alan eğitimlerinin; çok kısıtlı birkaç alanda yeterli performansa sahip olabileceği algılarına sahiptir. Bu etkinlik alanları; öğretim elemanlarının iletişim yeterlikleri ile alan bilgilerini kazandırma becerileri ve alanın eğitim imkânlarının kullanımını etkileme konularındadır. Ayrıca adaylar, sınıf içi etkinliklere eşit katılım hakları ve kendileriyle ilgili kararlarda söz sahibi olmalarının da önemsendiği sonuçlarını betimlemişlerdir.

Bu araştırma ile öğretmen yetiştirme uygulamalarında, pedagojik formasyon eğitiminin etkililik ve verimliliğinin ne derece önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu araştırma sonuçları ile öğretmen adaylarının; oldukça kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilmesine rağmen pedagojik formasyon eğitime ilişkin öğretim uygulamalarını etkili ve verimli bir süreç olarak algıladıkları saptanmıştır. Bu durum, pedagojik formasyon eğitiminin önemli, gerekli ve öğretmen adaylarına olabildiğince katkı sağlayıcı bir süreç olduğunun göstergesidir. Birçok araştırma sonucu da bu durumu destekleyen sonuçlar ortaya koymaktadır (Burgaz ve

Özbaş, 2016; Kabakçı, Akbulut ve Özoğul, 2009; Orlich, Harder, Callahan, Trevisan ve Brown, 2010; Yüksel, 2008).

Bu araştırma ile özel alan eğitiminin, öğretmenlik mesleği ve pedagojik formasyon süreçleri için etkili bir performans göstergesine sahip olmadığı saptanmıştır. Öğretmen adayları, branşlarına göre, özel alan eğitimlerini beklentilerini karşılayamayacak düzeyde, yetersiz bir performans algısıyla değerlendirmektedirler. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Pedagojik formasyon eğitiminden önce, öğretmen adaylarının hangi yönde bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirlemek amacıyla ihtiyaç analizleri yapılmalı ve analiz sonuçlarına göre, genelleyci değil birey merkezli bir öğrenme anlayışı izlenmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın Türkiye çapında üniversitelerin pedagojik formasyon eğitimlerine ilişkin performans düzeylerini belirleyici geniş kapsamlı araştırmalara destek vermesi sağlanmalıdır.
- Öğretmen adaylarının üniversitelere, branşlarına göre özel yetenek sınavıyla yerleştirilebilmeleri sağlanmalıdır.
- Eğitim fakülteleri dışındaki fakültelerin, öğretmen adaylarını branşlarına göre, hangi düzeyde etkili yetiştirdiklerine ilişkin performanslarını ortaya çıkarıcı araştırmalara destek verilmelidir.
- Türkiye, kendi öznel koşullarına uygun; ancak evrensel değişme ve değerlerle uyumlu, uluslararası akreditasyon koşullarını karşılayabilecek bir özgün öğretmen yetiştirme modeli geliştirebilmelidir.

KAYNAKÇA

Burgaz, B. & Özbaş, M. (2016). Teacher and administrator perceptions on the pre-service academic training and in-service socialization processes of teachers. *KASMER JOURNAL* (ISSN: 0075-5222). *Kasmera Journal*, 44, 1, pp. 278-293.

Kabakçı, I., Akbulut, Y. & Özoğul, P. (2009). Perceived problems of computer teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, pp. 199-214.

Kısakürek, M. A. (2009). Öğretmen eğitiminde ulusal yeterlikler çerçevesi ve kalite güvence sistemi. *Eğitimde Yansımalar IX: Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Çıkmazı Ulusal Sempozyumu* (ss. 19-26). Başkent Üniversitesi Avni Akyol Konferans Salonu 12-13 Kasım 2009. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları.

Orlich, D., Harder, R. J., Callahan, R. C., Trevisan, M. S., & Brown, A. H. (2010). *Teaching strategies: A guide to effective instruction* (9th ed.). Boston: Wadsworth Cengage Learning.

Özbaş, M. (2019). *Eğitime giriş (3. Baskı)*. Editörler: Mücahit Kağan ve Sinan Yalçın. Eğitimin Yönetimi (ss. 217-239). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Saban, A., Korkmaz, İ. ve Akbaşlı, S. (2004). Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları - The professional concerns of preservice teachers. *Eurasian Journal of Educational Research- Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5, 17, pp. 198-209.

Şişman, M. (2016). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (10. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Tavşançıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi (4. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Uğurlu, Z., Kırıl, E. ve Aksoy, İ. G. (2011). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğretmenlerin sosyalleşmesinde kullandıkları örgütsel sosyalleşme strateji ve taktikleri. *iconte 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (ss. 706-719). 27-29 April 2011 Antalya-Turkey. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Wolhuter, C. C. (2015). *Request for an international survey of the teaching profession*. (Edited by K. G. Karras, P. Calogiannakis, C. C. Wolhuter and D. Kontogianni). Education and Teacher Education in the Modern World: Problems and Challenges (Part I: Education and Teacher Education in the Modern World, Chapter I: pp. 17-22). ISBN (10): 1-4438-8004-3. ISBN (13): 978-1-4438-8004-6. UK: Cambridge Scholars Publishing.

Yılmaz, K. (2018). *Yönetim süreçleri*. (Editörler: Hasan Basri Memduhoğlu ve Kürşad Yılmaz). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi (ss. 140-163). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yüksel, G. (2008). *Farklı içerik bilgisi seviyelerindeki lise matematik öğretmen adaylarının ders planlarında gözlenen pedagojik içerik bilgilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.